

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**

Jilská 1, Praha 1
Tel./fax: +420 210 310 584
E-mail: lucie.cerna@soc.cas.cz

Vědecké bádání z pohledu české veřejnosti – leden 2016

Technické parametry

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v16-01</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v. v. i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>11. – 18. 1. 2016</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1047</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>220</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem – kombinace dotazování PAPI a CAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>OR.139, OR.250a, OR.151, OR.153</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>24. února 2016</i>
<i>Zpracovala:</i>	<i>Lucie Černá</i>

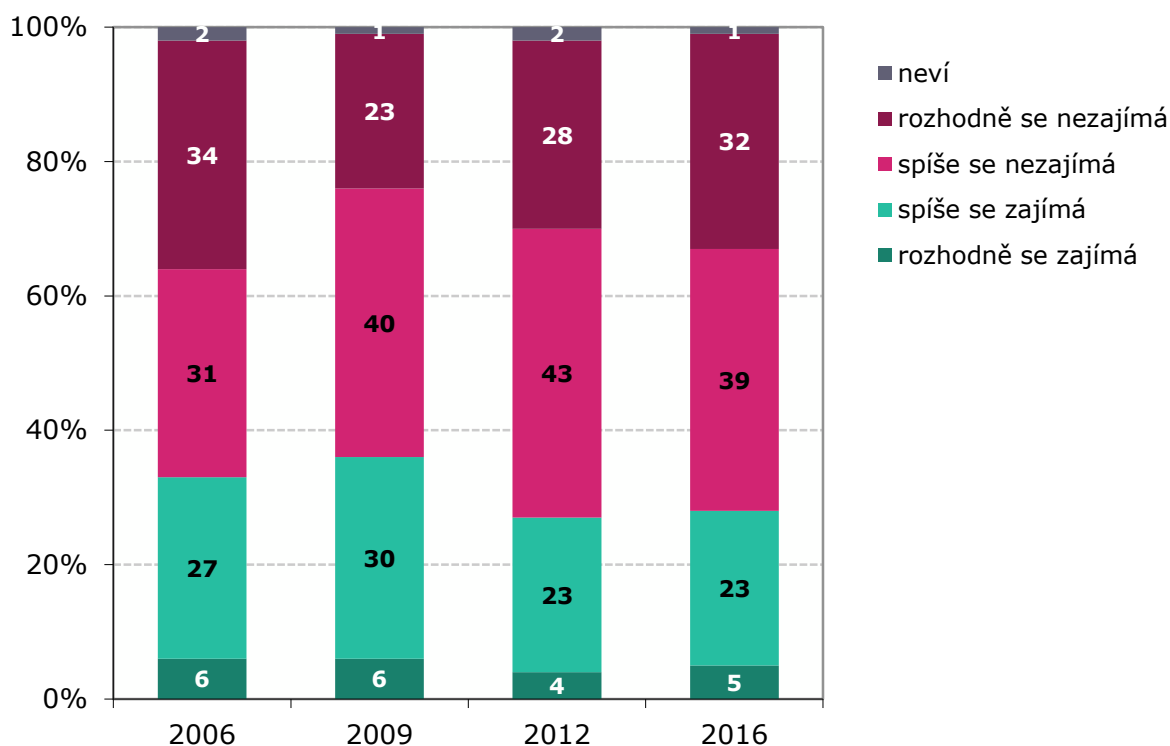
V rámci lednového výzkumu Naše společnost realizovaného Centrem pro výzkum veřejného mínění SOÚ AV ČR, v.v.i., bylo respondentům položeno několik otázek týkajících se jejich názorů na vědecké bádání. Otázky byly zaměřeny na to, zda se čeští občané o výsledky vědeckého bádání zajímají, jaké mají názory na prezentaci české vědy směrem k veřejnosti, a zda podle nich mají být vědecké výsledky využitelné v praxi. Do lednového šetření byla zařazena rovněž baterie výroků, která zjišťovala, jaké cíle by podle respondentů věda měla mít.

Jak ukazuje Graf 1, zájem o výsledky vědeckého bádání deklarovalo necelých 30 % dotázaných, úplný zájem pak pouhých 5 %. Oproti tomu k nezájmu o vědecké výsledky se přihlásilo přes 70 % respondentů, přičemž úplný nezájem deklarovalo 32 %

dotázaných. Od roku 2012, kdy byla totožná otázka respondentům naposledy položena, tak nedošlo takřka k žádnému posunu, pouze skupina těch, kteří uvedli, že se o výsledky vědeckého bádání „rozhodně nezajímají“, vzrostla o 4 procentní body, a to na úkor odpovědí „spíše se nezajímám“. Co se týká dlouhodobějšího srovnání, lze říci, že zájem o výsledky vědeckého bádání je v České republice spíše nevýrazný a z dlouhodobého hlediska se příliš nemění. Zatímco dříve (mezi lety 2006 a 2012) lze zachytit menší výkyvy mezi jednotlivými roky realizace průzkumu, v poslední době k pohybu v této oblasti téměř nedochází.

Graf 1. **Zájem o výsledky vědeckého bádání (v %)**¹

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., *Naše společnost* 11. 1. – 18. 1. 2016, 1047 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

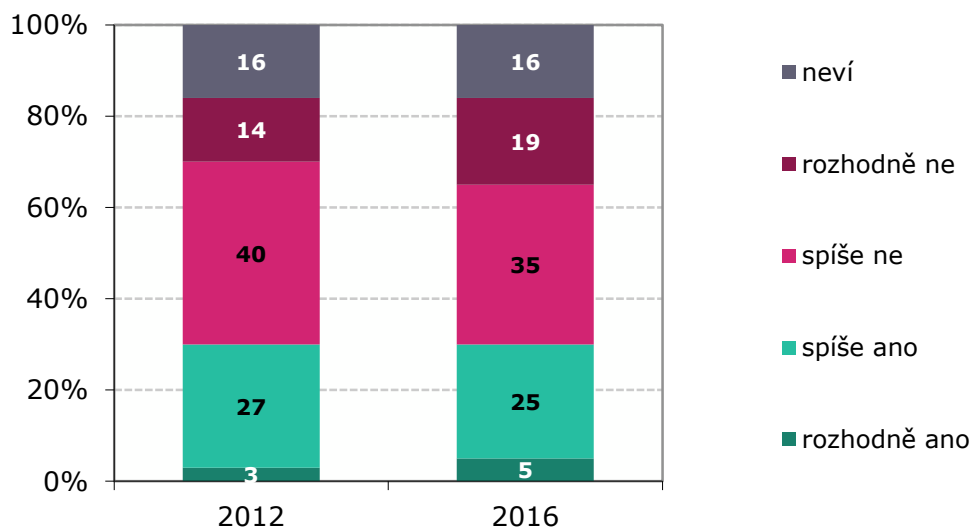
Pokud se podíváme na míru zájmu o výsledky vědeckého bádání napříč sociodemografickými skupinami, zjistíme, že například mezi muži a ženami či mezi lidmi z různých věkových kategorií v ní nejsou výrazné rozdíly. Lze snadno předvídat, že proměnnou, která na danou míru vliv naopak má, je vzdělání. Zde platí, že s růstem stupně dokončeného vzdělání se zvyšuje také zájem o výsledky vědeckého bádání, tedy narůstá podíl lidí, kteří to o sobě tvrdí. Například mezi lidmi se základním vzděláním je poměr zájmu a nezájmu 18 % ku 81 %, mezi vysokoškoláky je to již 53 % ku 46 % (dopočet do 100 % tvoří ti, kteří nedokázali odpovědět).

¹ Otázka: „Zajímáte se Vy osobně o výsledky vědeckého bádání? Rozhodně se zajímáte, spíše se zajímáte, spíše se nezajímáte, rozhodně se nezajímáte?“

Následující graf (Graf 2) ukazuje hodnocení prezentace současné české vědy z hlediska její srozumitelnosti. Česká věda je považována za oblast, které pro obyčejné lidi není snadné porozumět, a která je jim tedy spíše vzdálena. Kladně z hlediska její srozumitelnosti hodnotí prezentaci české vědy 30 % občanů. Nejvíce pozitivní variantu („rozhodně ano“) přitom zvolilo jen 5 % dotázaných. Více než polovina (54 %) dotázaných však uvedla, že si nemyslí, že se česká věda navenek prezentuje tak, aby jí lidé mohli porozumět. Skoro 20 % respondentů se přitom přiklonilo k možnosti „rozhodně ne“, tedy uvedli, že si rozhodně nemyslí, že se česká věda prezentuje tak, aby jí mohl porozumět „obyčejný člověk“. K tomu je zde poměrně vysoký podíl (16 %) těch, kteří na tuto otázku nedokáží odpovědět a zvolili tedy variantu „nevím“.

V porovnání s výsledky z roku 2012, kdy byla respondentům položena obdobná otázka, zůstaly podíly těch, kteří si myslí, že se česká věda prezentuje srozumitelně, a naopak těch, podle nichž je prezentace české vědy veřejnosti nesrozumitelná, víceméně stejné. Nepatrně se zvýšil (o 5 procentních bodů) podíl těch respondentů, kteří zastávají nejvíce negativní postoj (varianta „rozhodně ne“), a to na úkor těch, kteří volili variantu „spíše ne“.

Graf 2. **Srozumitelnost prezentace české vědy směrem k veřejnosti (v %)²**

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., *Naše společnost* 11. 1. – 18. 1. 2016, 1047 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Obdobně jako u zájmu o výsledky vědeckého bádání je jedinou sociodemografickou charakteristikou, která hodnocení prezentace české vědy ovlivňuje,

² Znění otázky: „Prezentuje se podle Vás současná česká věda veřejnosti tak, že jí může člověk jako Vy porozumět? Rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne.“
Znění otázky v roce 2012: „Prezentuje se podle Vás současná česká věda veřejnosti tak, že jí může zástupce laické veřejnosti porozumět? Rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne.“

vzdělání. Platí přitom, že čím je respondentovo vzdělání vyšší, tím je podle něj prezentace české vědy srozumitelnější.

Rovněž není překvapující, že ti, kteří se o výsledky vědeckého bádání zajímají, častěji hodnotí prezentaci české vědy jako srozumitelnou. Naopak u těch, kteří o výsledky vědeckého bádání zájem nemají, převládá názor, že prezentace české vědy srozumitelná není. Výsledky jsou zachyceny v tabulce 1.

Tab. 1. **Hodnocení srozumitelnosti prezentace české vědy podle zájmu o výsledky vědeckého bádání (v %)**

Zájem o výsledky vědeckého bádání →	rozhodně se zajímá		spíše se zajímá		spíše se nezajímá		rozhodně se nezajímá	
	2012	2016	2012	2016	2012	2016	2012	2016
Hodnocení prezentace české vědy ↓								
rozhodně srozumitelná	23	41	5	11	2	1	1	1
spíše srozumitelná	39	48	46	56	26	19	12	6
spíše nesrozumitelná	23	6	43	26	47	53	30	26
rozhodně nesrozumitelná	11	4	3	5	10	12	30	38

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., *Naše společnost* 11. 1. – 18. 1. 2016, 1047 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor. Dopočet do 100 % tvoří spontánní odpovědi „nevím“.

Oproti situaci před čtyřmi lety se poměrně výrazně snížil počet těch, kteří se o výsledky vědeckého bádání zajímají, a přesto zastávají názor, že prezentace české vědy srozumitelná není. V případě těch, co se „rozhodně zajímají“, došlo k poklesu o celých 24 procentních bodů, v případě odpovědi „spíše se zajímám“ pak o 15 procentních bodů. (Výsledky z šetření z roku 2012 jsou pro srovnání rovněž zachyceny v tabulce 1).

V rámci výzkumného šetření byli respondenti dotazováni také na to, jestli je podle nich důležité, aby vědecké výsledky byly využitelné v praxi, nebo zastávají názor, že věda by měla zejména rozšiřovat poznání o světě bez ohledu na to, zda lze poznatky v běžném životě využít³. Výsledky ukazují, že více než polovina dotázaných (55 %) se přiklání k názoru, že by věda měla stejnou měrou rozšiřovat poznání o světě i produkovat výsledky využitelné v běžném životě. Necelá desetina respondentů (7 %) pak zastává názor, že by věda měla spíše rozšiřovat poznání o světě. Mínění o tom, že věda se má soustředit hlavně na to, aby byly její výsledky využitelné v běžném životě, se objevilo u necelé třetiny dotázaných (31 %).

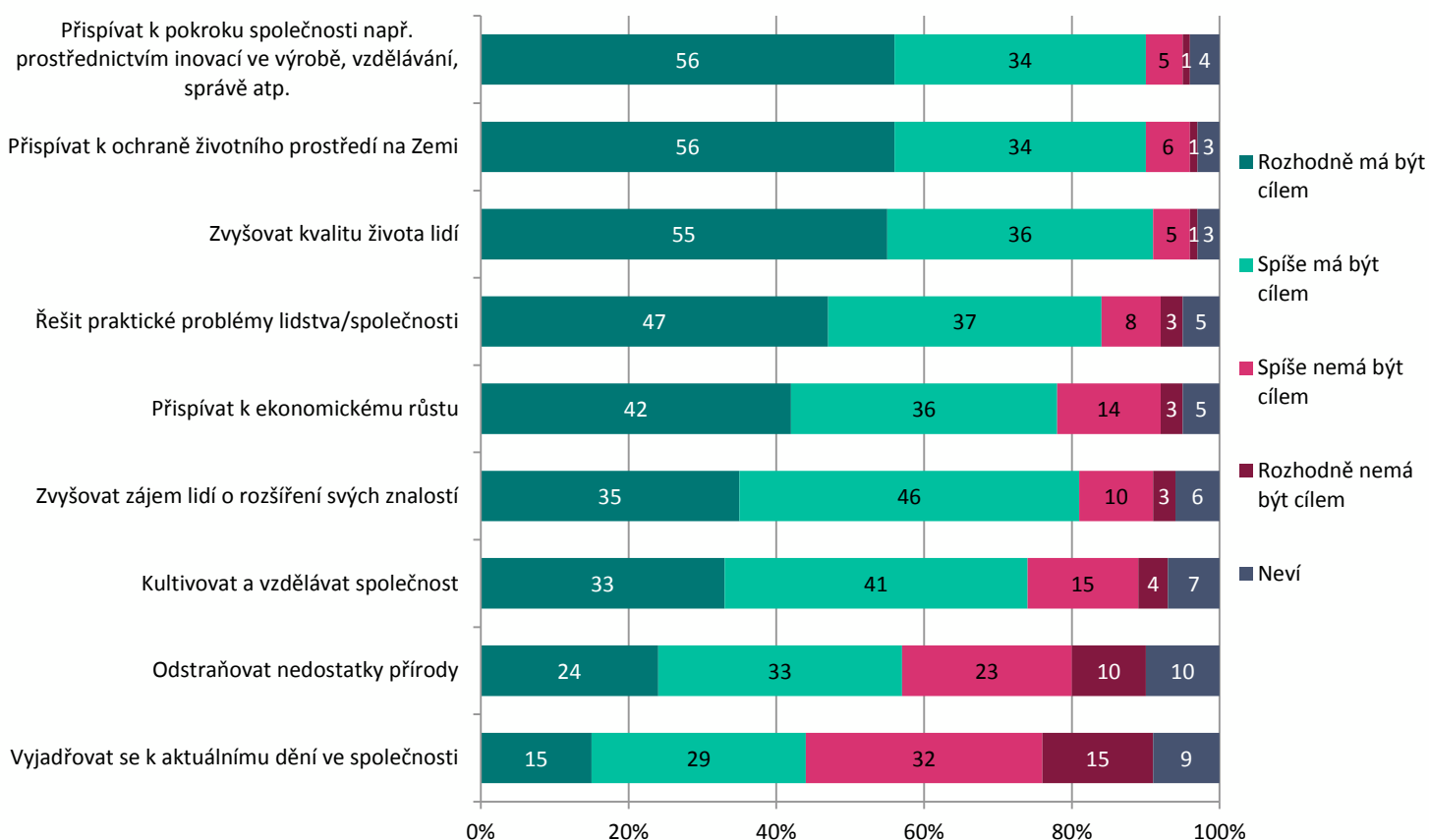
Názory na praktickou využitelnost vědeckého poznání se opět neliší mezi muži a ženami, ani mezi různými věkovými kategoriemi. Lidé se základním či středním vzděláním bez maturity se však častěji přiklánějí k názoru, že by věda měla spíše

³ Znění otázky: „Má podle Vás věda spíše rozšiřovat poznání o světě bez ohledu na to, zda je prakticky využitelné, nebo se soustředit hlavně na to, aby byly její výsledky využitelné v běžném životě? Spíše má rozšiřovat poznání o světě, stejnou měrou má rozšiřovat poznání o světě i produkovat výsledky využitelné v běžném životě, spíše má produkovat výsledky využitelné v běžném životě.“

produkovat výsledky využitelné v běžném životě než ti, kteří mají vzdělání vysokoškolské. Zatímco z kategorie základního vzdělání se k této možnosti přiklonilo 38 % respondentů, u dotázaných s vysokoškolským vzděláním to byla méně než pětina (17 %). Není to ovšem tak, že by vysokoškolsky vzdělaní prosazovali názor, že má věda spíše rozšiřovat poznání o světě – přikláněli se spíše ke střední variantě, tedy, že věda by se měla stejnou měrou soustředit na obojí.

Respondenti byli dotazováni rovněž na to, jaké by věda měla mít cíle ⁴, přičemž jim bylo předloženo několik výroků, které měli z tohoto hlediska ohodnotit.

Graf 3. Co by mělo být cílem vědy (v %)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 11. 1. – 18. 1. 2016, 1047 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Jak ukazuje Graf 3, takřka u všech výroků respondenti uvedli, že by měly být cílem vědy (odpovědi „rozhodně má být cílem“ a „spíše má být cílem“ převažovaly nad těmi opačnými). Dále jsou zde tři oblasti, u kterých zhruba 90 % dotázaných uvedlo, že mají být cílem vědy, přičemž okolo 55 % z nich se přiklonilo k variantě „rozhodně má být

⁴ Znění otázky: „Co by podle Vás mělo být cílem vědy?“

cílem vědy". Jsou to přispívání k pokroku společnosti prostřednictvím inovací, přispívání k ochraně životního prostředí a zvyšování kvality života lidí. V pomyslném středu se umístily cíle „řešit praktické problémy lidstva/společnosti“, „přispívat k ekonomickému růstu“ a „zvyšovat zájem lidí o rozšíření svých znalostí“, u kterých uvedlo, že by měly být cílem vědy, okolo 80 % dotázaných. O něco níže se pak umístil výrok „kultivovat a vzdělávat společnost“, který by měl být cílem vědy podle 74 % respondentů. Nadpoloviční většina dotázaných (57 %) rovněž uvedla, že cílem vědy má být „odstraňování nedostatků přírody“.

Oproti tomu by podle respondentů věda neměla mít za cíl vyjadřovat se k aktuálnímu dění ve společnosti. K názoru, že tento cíl by věda spíše či rozhodně mít neměla, se zde přiklonila skoro polovina (47 %) dotázaných. Zároveň se jedná o jediný výrok, kde převažovaly odpovědi „spíše“ či „rozhodně nemá být cílem“ nad těmi kladnými.

Názory na možné cíle vědy se neliší mezi sociodemografickými skupinami (vliv zde nemá ani vzdělání), ani podle deklarovaného zájmu o výsledky vědeckého bádání.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že česká veřejnost zájem o výsledky vědeckého bádání příliš nemá, což do určité míry může být způsobeno tím, že čeští občané považují prezentaci české vědy směrem k veřejnosti z většiny za nesrozumitelnou. Není překvapivé, že dlouhodobě se o vědecké výsledky zajímají spíše lidé s vysokoškolským vzděláním. Pozitivně lze hodnotit, že oproti předchozímu šetření (z roku 2012) došlo k poklesu kritického hodnocení prezentace vědy mezi těmi, kteří se o výsledky vědeckého bádání zajímají. Co se týče cílů vědy, měla by se věda soustředit zejména na společenský pokrok, k němuž může přispívat prostřednictvím určitých inovací, na ochranu životního prostředí a na zvyšování kvality života. K aktuálnímu dění ve společnosti by se však podle české veřejnosti vyjadřovat neměla.